

”Inte fan har ryssarna där att göra”

Svenska Afghankommitténs Harald Holst berättar om engagemanget för Afghanistan som föddes på ett fabriksbänk i Göteborg 1980.

Text: Harald Holst

Harald Holst är föreningsansvarig på SAK och har ägnat sig åt solidaritetsarbete i hela sitt liv.

KLOCKAN VAR 05.48. Fabrikssirenen tjöt, monteringslinens kedjor rasslade igång och bilarna började rulla. ”Inte fan har ryssarna där att göra”, sa Manuel och skrev som sista man på innan han reste sig. Arbetsdagen hade börjat, det var bara att skjuta undan kaffekoppen, stoppa ner pappret med uppropet ”Sovjet ut ur Afghanistan” i bröstfickan, ta verktygslådan och sätta igång. Innan fikarasten vid åttatiden skulle jag ha dragit i solskydd, satt i lampor och bankat lister på ett sextiotal bilar. Då skulle jag fortsätta samla namnunderskrifter av gubbarna i ett annat fikabås. Den 8 januari publicerades uppropet Göteborgs-Posten och Aftonbladet.

DETTA ÄR ETT AV MÅNGA EXEMPEL på hur solidariteten med Afghanistan föddes i Sverige. Vi hade gått in i ett nytt decennium, 80-talet. Platsen var Volvo Torslandaverken i Göteborg och det var den första arbetsdagen efter nyårshelgen. Sovjet hade några dagar tidigare gått in i Afghanistan. För mig var det lika självklart att resa kravet ”Sovjet ut ur Afghanistan” som det hade varit att kämpa för parollen ”USA ut ur Vietnam”. Den sovjetiska inmarschen i Afghanistan bekräftade helt och hållet min världsbild. USA var en imperialistmakt på nedgång. Sovjet hade successivt ökat sitt inflytande, seglade med sina marina styrkor på alla världens hav och var i mina ögon en alltmer aggressiv supermakt. För första gången sedan andra världskriget hade sovjetiska stridskrafter invaderat ett alliansfritt och oberoende grannland. Vem stod på tur att få känna den sovjetiska stövelklacken i nacken? Sverige var också ett grannland till Sovjet...

DENNA VÄRLDSBILD DELADE JAG med Sveriges Kommunistiska Parti (SKP), som var inspirerat av Kinas syn på utvecklingen i världen efter USA:s nederlag i Indokina. Aktiviteten i SKP, där jag varit medlem fram till mitten av 70-talet, blev febril. Det lilla partiet hade boklådor och partiavdelningar

runt om i hela landet. Jag hade själv varit ansvarig för partiets bokförlag Oktober innan jag började på Volvo. Bara några månader efter den sovjetiska invasionen gav Oktoberförlaget ut boken ”Afghanistan – ryssarnas Vietnam” skriven av två turkiska journalister.

PÅ DEN STORA OKTOBERBOKHANDELNS CAFÉ i Stockholm samlades partiets inre kärna vid ett fikabord ungefär samtidigt som jag samlade namn på Volvo. Frågan som dryftades var inte om utan hur snabbt det skulle gå att bygga upp en solidaritetsrörelse likt den som skapades för folket i Vietnam femton år tidigare. Det var SKP som avsatte såväl ekonomiska som personella resurser för att det tidiga Afghanistanarbetet. Om något namn ska lyftas fram i detta sammanhang så är det Vivi Löfstedt, centralgestalt i SKP allt sedan partiets bildande 1967. Vivi gick efter en längre tids sjukdom bort för några år sedan.

”Skulle vi drabbas av det afghanska folkets öde vill vi nog alla att det också tusen mil bort finns de som engagerar sig för vår sak.

Slutord Göteborgskommitténs verksamhetsberättelse 1989

DEN VIKTIGASTE LÄRDOMEN från Vietnamarbetet var kanske att arbetet måste förankras så brett som möjligt partipolitiskt, organisatoriskt och kompetensmässigt. Det betydde att ledande partiföreträdare som Karin Ahrlund (fp) och biståndsmänniskor som Sixten Heppling och Carl Schönmejr mycket tidigt var en självklar del av det gryende solidaritetsarbetet. Mot slutet av 80-talet var samtliga riksdagspartier och flera biståndsinriktade organisationer företrädare i styrelsen. Det var denna kombination av erfarenhet från Vietnamtiden, bred politisk förankring och kontakter i biståndsvärlden som gjorde SAK till en unik företeelse.

LOKALT UTE I LANDET var det i stort sett samma mönster. Det första Afghanistanmötet i Göteborg hölls på Oktoberbokhandeln. Lennart Andersson (Palm), sedermera professor i historia, hängde upp en stor Asienkarta och gav en tillbakablick på

Afghanistans historia och ”The Great Game”, när briter och ryssar på 1800-talet tävlade om inflytande.

MEN DET LOKALA ARBETET GICK TRÖGT. Visserligen väckte konstutställningen ”Härlig är jorden” på Frölunda kulturhus i Göteborg våren 1980 ett väldigt rabalder. Ett konstverk av den sovjetiske partilchefen Bresjnev ätande afghanska barn föranledde en protest från Sovjets generalkonsul som krävde att utställningen skulle stängas. ”Maoistisk propaganda”, hävdade generalkonsuln upprört. 1983 hade kommittén i Göteborg bara ett tiotal aktiva medlemmar. Men det skulle snabbt förändras. 1984 hade vi 90 och 1988 över 600 medlemmar. Verksamhetsberättelsen för 1988 utgör vid en titt i backspeglarna fascinerande läsning. Vi hade satt som mål att i Göteborg samla in 200 000 kr. Målet överträffades med 25 procent! En stor galaföreställning i ett fyllt Konserthus gav ett överskott på 50 000 kr. Kyrkokollekter gav långt över 30 000 kr. Men mest anmärkningsvärt var att två medlemmar, makarna Ploon och Sven-Åke Winqvist, ensamma samlade in över 50 000 kr. Lokaltidningen skrev: ”Varje dag när Sven-Åke går och handlar eller har ärende till posten, köper tidningen, väntar på spårvagnen eller bussen så har han med sig insamlingsbössan.”

VI SPRED 23 000 EGNA FLYGBLAD och 60 000 beställda från kontoret i Stockholm. Den årliga Afghanistandemonstrationen 21 mars samlade drygt 400 deltagare, ”lite färre än året innan”, noteras i verksamhetsberättelsen. Under tre veckor visades Kristina Taljas och lokalkommitténs utställning ”Afghanistan – krigets barn” på Stadsbibliotekets stora utställningshall. Två välutrustade ambulanser vi fått från kommunen och landstinget kunde skeppas till Afghanistan via Karachi. Vi demonstrerade mot Sovjets premiärminister på besök, skolombud utsågs i ett tiotal skolor, vi deltog i möten och debatter och reste runt i hela Västsverige. Slutorden i verksamhetsberättelsen tål att citeras. ”Vi får inte förtrötta i vårt arbete. Det gäller också vår egen frihet. Så länge bomberna faller måste vi fortsätta ropa ’Gorbatjov mördare!’ Skulle vi drabbas av det afghanska folkets öde vill vi nog alla att det också tusen mil bort finns de som engagerar sig för vår sak.”

□